

KALBINĖS NUOJAUTOS PRARADIMAS: AR REALI GRĖSMĖ?

Santrauka

Autorius pateikia medžiagos atvirai diskusijai apie plačiai pripažįstamą dabartinės lietuvių kalbos reiškinių, t. y. lietuvių gimtakalbių nesugebėjimą skirti priegaidžių. Lietuvių kalbos padėtį palyginus su klasikinių kalbų nuopuoliu, išnagrinėjus lotynų ir graikų kalbų balsių kiekybinės priešpriešos kitimą ir skiemenų priegaidžių išnykimą, straipsnyje aptariama lietuvių kalbos priegaidžių svarba, remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nurodymais.

Antroji straipsnio dalis – praktinio pobūdžio. Pateikiama dviejų lietuvių poetų, Maironio ir Justino Marcinkevičiaus, atrinktų eiliuotų kūrinių rimų priegaidžių analizė. Remiantis poetikos teoretikų jau nuo XVIII a. nustatytais eilėdaros principais, vertinama rimavimo kokybė, ar rimuojamų žodžių priegaidė ta pati (*pajuōdę – ilgakuōdę* tipas). Trumpa analizė parodo gana dažną rimuojamų žodžių priegaidžių fonetinį neatitikimą J. Marcinkevičiaus eilėse (*pìlkas – vīlkas* tipas), o retesnę Maironio kūryboje.

Kadangi daugelis šių kūrinių vaikams ir pačių vaikų skaitomi, autorius daro išvadą, kad netinkamas rimavimas gali būti kliūtis ugdant kalbinę nuojautą. Iš tiesų, ir gimtakalbiai savo kalbą turi iš pradžių išmokti. Todėl, jeigu kalbos priežiūros institucijos tikrai ketina ginti ir puoselėti lietuvių kalbą, jos privalo imtis priemonių gerinti gimtosios kalbos mokymą nuo pat vaikystės. Tik aplinkoje, kur taisyklinga kalba vartojama ir jos mokoma, pradedant nuo kalbiškai išprususių tėvų, gali augti taisyklingai kalbantys vaikai.

ESMINIAI ŽODŽIAI: bendrinė kalba, priegaidė, kirčiavimas, kalbos jausmas.

STEFANO M. LANZA

Vytauto Didžiojo universitetas

Humanitarinių mokslų fakulteto

Užsienio kalbų, literatūros ir vertimo katedra

Kristijono Donelaičio g. 52-205, LT-44244 Kaunas

stefano.lanza@vdu.lt